

sens marit», Eiximenis (*Dones*, § 229, f° 161v2 = r, 159r1); devia ser d'ús prou general, però sobretot terminologia sens dubte comuna entre confessors: «hom que no ha muller, e la dona que no ha marit, que són *solts*, si usen abduys, quin peccat fan?» «--- No faràs fornicació -, que és lo pus petit peccat de luxúria, axí com usar *solt* ab *solta*», StVicentF (*Serm.* II, 184.8, 272.32); també, però, en termes legals: «Fill natural és dit aquell qui és nat de *solt* e de *solta*, y entr'eyls poria ésser matrimoni», *CostTort.* (Ol., p. 293); que és des d'on això degué passar als Furs de València («nascut de fembra e de hom *solt* e *solta*, e seran tals que porien ésser marit e muller»), ho vegin o no, Colom i Garcia (*Furs de Val.* I, 41).

En general l'adj. *solt* no ha mort ni en la llengua actual, però s'ha anat usant menys després de l'època medieval, reduït cada cop més a alguns grups fraseològics, espt. en el femení, i menys vius en el Princ. que en les regions del Migdia, un poc més en l'adv. *soltament* (cita del *Tirant de Galba*, *DAG.*), anar a *soltes* 'a lleure' S. xv, *DAG.* Entre els colombaires valencians *la solta* és «la coloma que amollen en els concursos de solta de coloms (per veure quin colom se l'enduu), proveïda d'una cua artificial, sobreposada a la pròpia amb plomes grans i brillants, vistes de lluny», «cada colomaire *solta* un estol dels seus coloms, i el colom que se separa de l'estol es diu *el solter*, un *solter*», J. G. M. 1956. De *anar a soltes* hi ha un cas en *Contempl.* (iv, 345), però els dos casos que se citen del verb *soltar* no deuen ser de Lull, car un és del Blanq. de Bonllavi i l'altre de les *Hores de Sta. Maria* (ed. 1915, 244) que crec mal atribuït a Ramon.

Solta subst. f. fou originàriament un nom abstracte d'acció, a base del participi; ben comparable, p. ex., a *la durada*, *una cremada*, *una errada*; en termes legal-administratius podia tenir de 'resolució' tant com de 'solució': «lo procehit de aquellas se deposit --- en la Taula Numulària de la present Ciutat, a compte dits prefectas o administradors, y a *solta* de dits magns. Jurats --- per fi y efecte de pagar --- danys ---» P. de Mall. a. 1628 (*BSAL* vi, 42b). Molt viu avui, en general, i sobretot en català central: en un sentit abstracte, de certa vaguetat, que va des de la idea de 'escaïença, gràcia' a la de 'sentit comú', i fins 'sentit racional, intern', de les dites i fetes comentades; el més vulgar és allò i particularment en expressions negatives, com les que posa el *DAG.*: «això no té *solta*», «és un sense *solta*»; i en la loc. ecoica «no tenir ni *solta* ni volta»; tal com un *poca-vergonya* és expressió atenuada, eufèmica, de negació pràcticament rotunda, també la locució «que poca *solta* tens» s'ha estereotipat, i es diu no sols «que ets poca-*solta*» (*DAG.*), sinó també «és un *poca-solta*» significat algú que no en té gens, un home sense gràcia ni lògica.

Però sens dubte el sentit íntim i bàsic de la frase no es pot equiparar, com fa el *DAG.*, amb el del cast. *soltura* 'gràcia': no es tracta primer de res d'agilitat ni de desimboltura —com naturalment pensa l'andalús o madrileny, però el català és més racionalista—, sinó de la idea de «soldre» o solucionar, i que passant a *solt*

'explicat', *soltar* 'explicar, interpretar', ha arribat a *solta* 'sentit íntim', 'coherència d'idees'. «*Solta* o solució d'una dificultat --- *difficilis loci explicatio*; *dar la solta a una dificultat*: modum expedire», Lacav. En el nostre segle els millors escriptors, i també parlants, han tornat a usar molt l'expressió amb caràcter positiu: *és un pensament que té molta solta*, *un llibre que està escrit amb solta* etc. En certs ambients de llenguatge escrit amb *solta* etc.

D'aquí vingué l'ús en certs ambients de llenguatge tradicional i reflexiu, on en tenim corollaris que s'aparten encara més de l'expressió vulgar comentada: «Ningú que sapiguem ha destriat sa *solta* d'aquest monument de l'avior, que hi ha a Torrauba véy (Alaior), anomenat *Na Patarrà*», Camps Merc. (*Folk. Men.* II, 58); «sense haver de conèixer la seva història, els seus ulls d'aïodescent, la incontinença en l'expressió de les observacions, la manca de tota recança en la *solta* de les coses, i en la descuidada fluència del temps, us sobtaven desagradablement pel contrast que feien amb els seus cabells blancs», Coromines (*L'Avi dels Mussols*, I, en *J. Apòstol*, p. 134), on s'acosta molt a la idea de 'despatxament', liquidació de les situacions.

Indicaré que l'abstracte nostre ha tingut un paral·lel en el llenguatge administratiu i foral dels Pirineus gascons: bearn. ant. *soyte*, si bé allí tirant des de 'deslliurament de traves' cap a 'alliberament' o 'rescat': «requerents de 'queg [ECCUM ILLUM] bestiar *soute* o malheute» a. 1324 (*Cart. d'Ossau*, p. 198). *Soltura* [*DTO.* 1647]; *soltesa*. *Soltó*.

El subst. *solta* per a una mena de filat té, en canvi, un origen adjectival: deu haver-s'hi de suplir *xàrcia solta*. Ja el trobem a mj. S. xvi en els Colloquis de Tortosa de Despuig: «exàrcia --- tirones, rebordes, *soltes* --- tirs sabogals per a l'estany ---». En sento a parlar molt a les costes insulars i empordaneses: fins a Eiv. («*solta*: caladera», PzCabr.); calar *solta* parlant de bonitols en el Port d'Andratx (1964), «*sóltax* d'agafar bonitols» Felanitx (1964); a la costa de l'illa de Cabrera vaig veure una *sóltax bonitolera*, distingida de les *lúnas* (1969). En el Cap de Creus *el Bol de la Solta* s'ha convertit en topònim *coaster* (1964); segons BDC xiv, 50, es diria *pescar a la sultra*, a Cadaqués, sens dubte variant d'això, amb *r* per repercussió de la *l*; si és forma exacta la *ú* és deuria a contaminació de *surt*, *surta*, 'fondejat, -ada' de *SORGIR*.

Solter és simplement un derivat de *solt*, *solta*, que amb el sentit de cèlibe hem documentat més amunt. Ja vaig deixar refutada la falsa etimologia SOLITARIUS en el DCEC/DECH (n. 3 a ABSOLVER) (de la qual crec que no era culpable MzPi. sinó Carol. Michaelis, *KJRPb.* iv, 339). En cat. no es documenta fins molt més tard que en cast.-port. [mj. S. XIII], no abans del dicc. de Nebrixa (un doc. d'Urgell S. xviii, *DAG.*, un de mall. de 1594, *AlcM*); es pot deduir que seria ben usual c. al S. xvi del fet que el campid. *solteri*, -era, per la seva -i ha de ser manllevat del cat. i no el cast. (MLWagner, *ASNSL* cxxxv, 118). En la nostra llengua ha trigat a propagar-se, i no s'ha generalitzat més que a les ciutats: més en el Princ. que en el P. Val.,